

DARSLARDA NOAN'ANAVIY METODLARNING SAMARADORLIGI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6192544>

Yunusova Feruza Safarovna

Sirdaryo tuman 5-IDUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ta'lim jarayonida nisbatan yangi yo'nalish — interfaol ta'lim, darslarda noan'anaviy metodlar, uning umumiy xususiyatlari va didaktik imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. O'quv muloqoti axborot-kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda darslarda muloqotni amalga oshirishning interfaoligini va uslubiy jihatlarini ta'minlashning asosi sifatida o'rganiladi.*

Boshlang'ich ta'lim jarayonida noan'anaviy metodlardan foydalanish, ularning maqsad va vazifalari, o'qitishning interfaol metodlari, turli fanlar bilan bog'liqligi, ta'lim texnologiyasining nazariy va amaliy asoslarini yoritish, boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish,

barkamol shaxsni tarbiyalashda o'sib kelayotgan yosh avlodni ijodiy qobiliyatini aniqlash, noan'anaviy metodlar orqali mustaqil fikrlash madaniyatini shakllantirish haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: *Noan'anaviy metodlar, AKT, texnik vositalar, umumiy ta'lim, test*

Barkamol avlodni tarbiyalash – “Ta’lim to’g’risdagi” Qonun va “Kadrlar tayyorlash milliy dastiri”da Respublika ta’lim xodimlari zimmasiga o’ta ma’suliyatli vazifalar yuklangan. Bu vazifani amalga oshirish jarayoni boshlang’ich sinf o’quvchilarini o’qishiga yangicha yondashish, o’qituvchilarni o’z kasbiga va tarbiyalanuvchilarga o’ta ma’suliyatli munosabatda bo’lishni taqozo etadi. Bu dastur yuksak umumiy va kasb-hunar madaniyatiga, ijodiy, ijtimoiy faollikka, siyosiy hamda ijtimoiy hayotda to’g’ri yo’l topa olish mahoratiga ega bo’lgan, istiqbol vazifalarini ilgari surish va hal etishga qodir kadrlarning yangi avlodini shakllantirish, shuningdek, har tomonlama kamol topgan, jamiyatda turmushga moslashgan, ta’lim va kasb-hunar dasturlarini ongli ravishda tanlash va keyinchalik puxta o’zlashtirish uchun ijtimoiy-siyosiy, huquqiy, psixologik-pedagogik va boshqa tarzdagi sharoitlarni yaratishni jamiyat, davlat va oila oldida o’z javobgarligini his etadigan fuqarolarni tarbiyalashni nazarda tutgan pedagogik g’oyani ilgari suradi.

Prezident Shavkat Mirziyoevning 29-apreldagi farmoni bilan Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va uni joriy yilda amalga oshirish uchun yo’l xaritasi tasdiqlandi. Yo’l xaritalari har yil uchun alohida qabul qilinadi. O’zbekistonning 2030 yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment) Xalqaro miqyosda o’quvchilarni baholash dasturi reytingi bo’yicha jahonning birinchi 30 ta ilg’or mamlakati qatoriga kirishiga erishish ko’zda tutilgan.

Mamlakatning ertangi kuni esa, dunyoqarashi keng maktab bolalari va zamonaviy, salohiyatli o'qituvchi-murabbiylarga ko'p jihatdan bog'liqdir. O'quv-tarbiya ishlari jarayonida o'quvchilarni ijodiy fikrlashga, o'zgaruvchan vaziyatlarga o'rgatish, erkin raqobat asosida faoliyatni tashkil etish hamda ularning amaliy mashg'ulotlarda pedagogik texnologiyalar, axborot texnologiyalari ta'lim-tarbiya islohati, yuqori malakali kadrlar tayyorlashga erishish mamlakatimiz taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Bugungi kunda zamonaviy dars samarali bo'lishi kerak unda: O'qituvchi bugun o'z oldiga qo'ygan maqsadlarni amalga oshira oladigan. O'qituvchi halollik va fidoiylik fazilatlarini o'zida mujassam etishi o'qituvchi o'quvchi ko'z o'ngida chinakam sobiq hayot ta'limini beruvchi ustoz sifatida namoyon bo'lishi zarur.

Noan'anaviy ta'lim metodlari dars jarayonining unumdorligini oshiradi, o'quvchilarning mustaqil fikrlash jarayonini shakllantiradi, o'quvchilarda bilimga ishtiyoq va qiziqishni oshiradi, bilimlarni mustahkam o'zlashtirish, ulardan amaliyotda erkin foydalanish ko'nikma va malakalarini shakllantiradi. Bunday metodlarga asoslangan ta'lim jarayonida o'qituvchi faoliyati va o'quvchi faoliyati doirasi aniq belgilanadi, ta'limni tashkil etishning aniq texnologiyasi ko'rsatiladi. Bolaning ongi va tafakkuri endi shakllanib kelayotgan boshlang'ich sinflarda o'qituvchining mahorati, uni pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga mohirona tadbiiq eta olishi, ta'limning yangi-yangi yo'l va usullarini izlashi, pedagogik tajribalardan ijodiy foydalana olishi juda muhimdir. Noan'anaviy metodlardan foydalanishni ta'lim jarayonida tadbiiq qilish hozirgi davr talablaridan biri hisoblanadi.

Noan'anaviy metod texnologiyasi-muayyan muddatga mo'ljallangan ta'lim jarayon markazida o'quvchi shaxsi bo'lib, o'qitishning zamonaviy shakli, faol o'qitish metodlari va zamonaviy didaktik vositalarning majmuini ta'lim-tarbiya ishidan ko'zlangan maqsad va kafolatlangan natijaga erishishga yo'naltirishdir.

Noan'anaviy metodlardan "Aqliy hujum", "Kichik guruhlarda ishlash", "Davra suhbat", "Rolli o'yinlar", "Zig-zag", "Charxpalak", "Muammoli vaziyat", "Bahs-munozara", "Pinbord", "3x4", "Konvert", "FSMU", "Assesment", "Sinkveyn", "Diqqat", "Venn diagrammasi", "Baliq ovi", "Raketa", "To'g'ri-noto'g'ri", "Mo'jizalar maydoni", "So'zdan so'z yasash", "Ustunchalar", "Kim g'olib", "Muhokama", "Suhbat", "Amaliy mashg'ulot", "T-chizmasi" "BBS", "Rasmi damino", "Nima o'zgardi". "Aksincha" va hokazo.

Keling noan'anaviy metodlarning samaradorligini ko'rib chiqaylik:

1. O'quvchilarning mashg'ulotlardagi faollashuvi va bundan kelib chiqib bilim olish samarasining oshishi;

2. O'quvchilar o'qituvchi bilan bevosita muloqotga kirishi, hamkorlik yuzaga kelishi;

3. O'qituvchining nazorati barcha o'quvchilar uchun motivatsiya-ishtiyoqni vujudga keltiradi.

4. O'qituvchi va o'quvchi vaqtdan to'g'ri va unumli foydalanishi;

5. Yangi mavuzning keng hajmda o'rganilishi va o'zlashtirilish samaradorligi oshishi;

6. O'quvchilarning bilim darajalarini har tomonlama va majmualari tekshirib ko'rish imkon mavjudligi;

7. O'quvchilarning faolligi oshib, ilmga bo'lgan e'tibori va qiziqishi kuchayadi.

8. Topshiriqlarni amaliy tekshirib ko'rish va vazifani bajarishga ijodiy yondashishi;

9. O'quvchining o'zini qiziqtirgan savollarga javob topishga harakat qilishi va ijodiy izlanishi;

10. Guruhlarda jamoa bo'lib ishlash ko'nikmasini shakllanishi

11. Bilimi past o'quvchilarning bilimdan o'quvchilarga ergashib, aralashib ketishi;

12. O'quvchilar vaziyatni tezda baholay olish va hozirjavob bo'lish ko'nikmalariga ega bo'lib borishi;

13. Mustaqil fikrlay oladigan o'quvchilarning ko'payib bopirishi;

14. O'quvchida o'zgaralar fikrini tinglay olish ko'nikmasini hosil bo'lishi;

15. O'quvchi o'z fikrini himoya qilishi;

16. Bildirilgan fikrlarni umumlashtirish ko'nikmasi paydao bo'lishi;

Bundan tashqari quyida bir nechta harakatli mashqlarni misol qilib keltirishimiz mumkinki, natijada darslar ancha qiziqarli va noan'anaviy bo'ladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki uzluksiz ta'limda pedagogik faoliyat nazariyasi va metodikasining ishlab chiqarilganligi shunga olib keladiki, o'qituvchi bolalar bilan, pedagogik jamoa bilan qanday qilib til topish o'rtasidagi munosabatlarning haqiqiy manzarasiga erishmoq kerak. Lug'atlarda mohirlik - bu insonning hayotiy tajriba va o'zlashtirilgan bilimlari asosida aniq va ongli ravishda amaliy va nazariy ishlarni tez va samarali bajarishga tayyor bo'lishi, o'z ishiga mahorat bilan yondoshish e'tirof etiladi.

Demak, uzluksiz ta'limda pedagogik faoliyatda o'qituvchining mohirligi bilan mahorati hamohangdir. O'qituvchining o'z ishiga mohirligi uning ijodiy imkoniyatlari, extiyohlari hamda qobiliyatlarini chegara bilmaydigan rivojlanishi sifatidagi xususiyatidir. O'qituvchining mahorati uning faoliyati jarayonida namoyon buladi.

Pedagogik faoliyatda o'qituvchining mahorati uning samarali natijalarga erishishi, pedagogik faoliyatining yuqori darajasi sifatida tushuniladi. O'qituvchining pedagogik mahorati - bu ta'lim-tarbiya san'atining yuqori va doimiy ravishda rivojlanib, takomillashib boradigan san'atidir. Mahorat turli xil pedagogik masalalarni samarali echishda, shuningdek, o'quv-tarbiyaviy ishlarni talab darajasida tashkil etish jarayonida namoyon buladi. Lekin bu mahoratning mazmuni ushbu faoliyatlarni vujudga keltiradigan o'qituvchining shaxsiy sifatleri bilan bogliq. Demak, pedagogik mahoratning mazmunini chuqur anglash uchun dastavval pedagogik faoliyat nima ekanligini tushunib olmog'imiz lozim.

Xulosa qilib aytish mumkinki darslari pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilsa, o'quvchi-o'qituvchi munosabati o'rnatiladi, qo'rquv, hadiksirash, ishonchsizlik chekinadi, o'quvchi uchun tenglik, erkinlik vaziyati tug'iladi. O'quvchining o'z kuchi,

imkoniyatini ochishga sharoit yaratib, ochilmagan qirralari ochiladi, o`qishga havas ortadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.М.Э.Жумаев, М.Ю.Юлдашева, Б.У.Мингбаева, Г.А.Маматова “Бошланғич таълимни ўқитишда замонавий ёндашувлар ва инновациялар” методик услубий қўлланма – Т.: 2017 й.

2.О’қувчи шахsini rivojlantirishga yo’naltirilgan ta’lim.I-modul-Toshkent-2013.

3.Бoshlang’ich ta’limni o’qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar moduli bo’yicha o’quv-uslubiy qo’llanma.Toshkent-2018

4. [хТТр://www.ziyounet.uz](http://www.ziyounet.uz). - ахборот таълим портали

5.ХТТр://WWW. Fikr.uz.Qarashlar.Shaxs va jamiyat.

6.ХТТр://WWW. SHUHRATBEK.UZ shaxsiy blok

7.<http://uchquduq.20-maktab.uz/> rasmiy veb sayti

8.ХТТр://WWW. BAXTIYOR.UZ shaxsiy rivojlanish

9.<https://www.mana.uz/>

10.<https://review.uz/uz/post/2020-god-stanet-povorotniym-v-molodejnoy-politike-shavkat-mirziyoev>

11. ХТТр://WWW. KUN.uz.